

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Біоенергетичні основи біотехнологічних процесів»

Ступінь вищої освіти - Магістр

Спеціальність 162 «Біотехнології та біоінженерія»

Освітня програма Екологічна біотехнологія та біоенергетика

Рік навчання 1, семестр 2

Форма здобуття вищої освіти: денна

Кількість кредитів ЄКТС 4

Мова викладання українська

Лектор курсу

Контактна інформація
лектора (e-mail)

URL ЕНК на
навчальному порталі
НУБіП України

Доцент кафедри фізіології, біохімії рослин та біоенергетики,
Ткаченко Т.А.

тел. (044) 527-89-66

ttkachenko@nubip.edu.ua

<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=4708>

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(до 1000 друкованих знаків)

Дисципліна вивчає молекулярні основи утворення та використання енергії, молекулярні форми її акумулювання в живих організмах на клітинному рівні. Енергетичний обмін в живих системах може бути описаний першим законом термодинаміки, а саме під час реалізації різноманітних біохімічних реакцій загальна кількість енергії залишається сталою. Дисципліна спрямована на формування визначених освітньо-науковою програмою професійних компетентностей та можливостей для застосування у професійній діяльності теоретичних знань про біоенергетичні процеси на клітинному рівні, як основу життєдіяльності живих організмів; провідну роль мітохондрій та хлоропластів в забезпеченні та утворенні енергії в клітинах; метаболічні і біоенергетичні процеси, що забезпечують клітинне дихання, окисне фосфорилування та утворення енергії, що є базисом біоенергетичних основ біотехнологічних процесів.

Забезпечення компетентностей випускника:

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у біотехнології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інноваційних біотехнологічних науково-технічних розробок, характеризується невизначеністю умов і вимог.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК18. Здатність організувати виробництво і управляти біотехнологічними процесами в умовах промислового виробництва та науково-дослідних лабораторій.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН13. Формулювати і оцінювати вимоги, обґрунтувати вихідну сировину, матеріали та напівпродукти відповідно до умов біотехнологічного виробництва з урахуванням технологічних та інших невизначеностей.

СТРУКТУРА КУРСУ

Тема	Години (лекції /практичні)	Результати навчання	Завдання	Оцінюван ня
2 семестр				
Модуль 1. Основи біоенергетики клітини				
Тема 1. Взаємозв'язок біоенергетики та біотехнології. Принципи і закони біоенергетики клітини. Сучасні методи біоенергетики та біотехнології	2/4	Знати: молекулярні основи біоенергетики, основні закони біоенергетики та сучасні методи досліджень Застосовувати: неструктурні та структурні методи виділення органел і мембран клітин.	Здача практичних робіт. Виконання завдань та самостійної роботи.	Тести, індивідуальні завдання
Тема 2. Транспорт речовин через біологічні мембрани. Анаболічні та катаболічні процеси. Ендерогонічні та екзерогонічні реакції.	2/4	Знати: будову клітинних мембран, функції; види транспорту речовин; загальні закономірності метаболізму у живих організмів; головні та специфічні шляхи метаболізму; стадії катаболізму біомолекул. Вміти: відбирати біологічний матеріал (тканини, клітини). Використовувати: методи розділення субклітинних компонентів.	Здача практичних робіт. Виконання завдань та самостійної роботи	Тести, індивідуальні завдання
Тема 3. Загальна характеристика та етапи клітинного дихання: гліколіз; цикл Г. Кребса; електронтранспортний ланцюг мітохондрій. Коферменти (НАД ⁺ , ФАД, КоА).	2/4	Знати: етапи анаеробного та аеробного гліколізу; регулятивні шляхи і енергетичний вихід; значення пентозофосфатного шляху окиснення глюкози; Розуміти: особливості функціонування циклу трикарбонових кислот як спільного шляху перетворень білків, вуглеводів, ліпідів; Розрізняти: мультиферментні комплекси дихального ланцюга; універсальні акцептори і переносники електронів.	Здача практичних робіт. Виконання завдань та самостійної роботи	Тести, індивідуальні завдання
Тема 4. Окиснення жирних кислот. Хеміосмотична гіпотеза Мітчелла. Макроергічні сполуки. Структура і синтез АТФ. <i>Контроль за модулем 1</i>	2/5	Знати: етапи окиснення жирних кислот; теорію окисного фосфорилування; роль протонного градієнту у запасанні енергії; будову та функцію АТФ-синтази. Розуміти: процеси утворення нуклеотидних коферментів; внутрішньоклітинний обмін ліпідів, перетворення гліцеролу.	Здача практичних робіт. Виконання завдань та самостійної роботи	Тести, індивідуальні завдання

Модуль 2. Фотосинтез. Біоенергетичне забезпечення фізіологічних функцій				
Тема 5. Фотосинтез як основа біоенергетики. Фотосинтетичні пігменти. Фотосистеми. Фази фотосинтезу. С3-, С4-шляхи фіксації CO ₂ , САМ-метаболізм. Фотодихання. Штучний фотосинтез. Поняття фітоенергетичних рослин.	2/4	Знати: функції фотосинтезу та види пігментів (хлорофіли, фікобіліни, каротиноїди); біосинтез хлорофілів; світловий і темновий фотосинтез. Розуміти: значення фотолізу води та особливості фотосинтетичного ланцюга перенесення електронів. Розрізняти: етапи темної фази фотосинтезу - карбоксилування, відновлення, регенерацію.	Здача практичних робіт. Виконання завдань та самостійної роботи	Тести, індивідуальні завдання
Тема 6. Особливості біоенергетики бактерій.	2/4	Знати: типи окисно-відновних реакцій енергетичного метаболізму хемотрофних бактерій; бродіння і його типи; види мікробних паливних елементів. Вміти: застосовувати знання основ мікробного синтезу у біотехнологіях. Розрізняти: поняття хемотрофних і фототрофних бактерій та анаеробів і аеробів.	Здача практичних робіт. Виконання завдань та самостійної роботи	Тести, індивідуальні завдання
Тема 7. Енергетика руху. Біоенергетичні процеси міокарду та мозку. Речовини, які впливають на енергетичний обмін у клітинах. <i>Контроль за модулем 2.</i>	3/5	Знати: структурну організацію м'язових волокон; структурні та біохімічні зміни у м'язах при скороченні і розслабленні; біоенергетичні аспекти функціонування секреторних клітин; біоенергетичні процеси в міокарді та мозку. Розрізняти: речовини, які впливають на енергетичний обмін у клітинах	Здача практичних робіт. Виконання завдань та самостійної роботи	Тести, індивідуальні завдання
Всього за навчальну роботу				70
Екзамен				30
Всього за курс				100

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

<i>Політика щодо дедлайнів та перескладання:</i>	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
<i>Політика щодо академічної доброчесності:</i>	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Самостійні роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу та/або електронні джерела.
<i>Політика щодо відвідування:</i>	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету).

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів заліків	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Губський Ю.І. Біологічна хімія / Ю.І. Губський. – Київ; Вінниця: Нова книга, 2009.

Гонський Я.І. Біологічна хімія: Лабораторний практикум. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2001.

Бабський А., Іккерт О, Манько В. Основи біоенергетики : підручник [для студ. вищ. навч. закл.] – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 312 с.

Гребеник, Л.І. Курс лекцій з біохімії. Розділ "Загальні закономірності метаболізму. Молекулярні основи біоенергетики": для студ. спец. 7.110101 денної форми навчання / Л.І. Гребеник, І.Ю. Висоцький. - Суми: СумДУ, 2011. - 74 с.

Галяс В. Л. Біохімічний і біотехнологічний словник / В. Л. Галяс, А. Г. Колотницький. - Львів : Оріяна, 2006. 468 с.

Костюк П.Г., Зима В.Л., Магура Ш.С., Мірошніченко М.С., Шуба М.Ф. Біофізика. – Київ: Видавництво «ВПЦ Київський університет», 2008. – 567 с.

Мусієнко М. М. Фотосинтез: навч. посібник / М. М. Мусієнко. - К.: Вища шк., 1995. - 247 с.

Yang, X., Heinemann, M., Howard, J., Huber, G., Iyer-Biswas, S., Le Treut, G., Lynch, M., Montooth, K. L., Needleman, D. J., Pigolotti, S., Rodenfels, J., Ronceray, P., Shankar, S., Tavassoly, I., Thutupalli, S., Titov, D. V., Wang, J., & Foster, P. J. (2021). Physical bioenergetics: Energy fluxes, budgets, and constraints in cells. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 118(26), e2026786118. <https://doi.org/10.1073/pnas.2026786118>

Nicholls, David G. Bioenergetics. Fourth edition. Amsterdam : Academic Press, Elsevier, 2013 9780123884251 (DLC) 2013474202 (OCoLC)828415543

Інформаційні ресурси

<http://www.twirpx.com/>

http://elibrary.nubip.edu.ua/view/subjects/NC15_1_1.html